

วิพากษ์ทฤษฎีเสถียรภาพอันเกิดจากการค้าทุนโดยประเทศเจ้ามหาอำนาจ กับ
การสร้างกฎกติการะหว่างประเทศ : ศึกษากรณีการเกิดเขตการค้าเสรีอาเซียน

นาย พีรเดช สันติวงศ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2542

ISBN 974-334-871-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

APPRAISAL OF HEGEMONIC STABILITY THEORY
AND THE ESTABLISHING OF INTERNATIONAL REGIMES:
A CASE STUDY OF THE CREATION OF ASEAN FREE TRADE AREA

Peeradej Santiwong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in International Relations

Department of International Relations

Faculty of Political Science

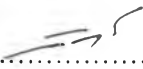
Chulalongkorn University

Academic Year 1999

ISBN 974-334-871-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์ วิพากษ์ทฤษฎีเสถียรภาพอันเกิดจากการค้าเงินโดยประเทศเจ้ามหาอำนาจ
กับการสร้างกฎกติการะหว่างประเทศ:
ศึกษากรณีการเกิดเขตการค้าเสรีอาเซียน
โดย นาย พีรเดช สันติวงศ์
ภาควิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยโชค จุลศิริวงศ์

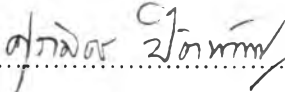
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....รักษาราชการแทนคณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วัฒนา วงศ์เกียรติวัฒน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมพงษ์ ชูมาก)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยโชค จุลศิริวงศ์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ สุภมิตร ปิติพัฒน์)

พีรเดช สันติวงศ์ : วิพากษ์ทฤษฎีเสถียรภาพอันเกิดจากการค้าจน โดยประเทศเจ้า
มหาอำนาจ กับการสร้างกฎกติการะหว่างประเทศ : ศึกษากรณีการเกิดเขตการค้าเสรี
อาเซียน. (Appraisal of Hegemonic Stability Theory and The Establishing of International
Regimes: A Case Study of The Creation of ASEAN Free Trade Area)
อ. ที่ปรึกษา: รศ. ดร. ชัยโชค จุลศิริวงศ์, 159 หน้า. ISBN 974-334-871-9

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาวิพากษ์ทฤษฎีเสถียรภาพอันเกิดจากการค้าจน โดยประเทศเจ้า
มหาอำนาจ ในประเด็นของการสร้างกฎกติการะหว่างประเทศ โดยใช้ การเกิดเขตการค้าเสรีอาเซียนเป็นกรณี
ศึกษา สมมติฐานของวิทยานิพนธ์คือ “เขตการค้าเสรีอาเซียนเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องอาศัยประเทศมหาอำนาจผู้ครอง
ความเป็นเจ้าเป็นหลักในการก่อตั้ง”

ผลการศึกษาได้ข้อสรุปตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ในขณะที่ทฤษฎีเสถียรภาพอันเกิดจากการค้า
จน โดยประเทศเจ้ามหาอำนาจอธิบายการเกิดของกฎกติการะหว่างประเทศว่า กฎกติการะหว่างประเทศจะเกิดขึ้น
ได้ต้องมีประเทศเจ้ามหาอำนาจที่มีขีดความสามารถ ทำหน้าที่ตรวจสอบ และบังคับ ให้รัฐต่างๆ ปฏิบัติตามกฎ
กติการ่วมกัน อันจะทำให้ระบบความสัมพันธ์ และ ความร่วมมือที่เกิดขึ้นภายใต้กฎกติกานั้นๆ มีเสถียรภาพ

จากการวิจัยพบว่า เขตการค้าเสรีอาเซียนเกิดขึ้นได้ในปี ค.ศ. 1992 เนื่องจากประเทศสมาชิกอาเซียนร่วม
กันจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ และ บังคับใช้กฎกติการะหว่างประเทศด้วยตนเอง โดยมีการประสานงานกันทั้ง
ในระดับหัวหน้ารัฐบาลไปจนถึงคณะกรรมการในระดับล่าง ซึ่งเงื่อนไขที่ทำให้กลุ่มประเทศอาเซียนร่วมมือกันจัดตั้ง
กฎกติการการค้าเสรีกันได้ มีอยู่ 3 ประการ

1. ประเทศสมาชิกอาเซียนต่างก็ต้องการใช้เขตการค้าเสรีเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการลงทุนจากต่างประเทศ นอก
เหนือจากความคาดหวังในการเพิ่มปริมาณการค้าระหว่างกัน
2. การมองเห็นประโยชน์จากการร่วมมือกัน ในสภาวะการณ์การแข่งขันทางเศรษฐกิจ และการค้าในปัจจุบัน ทำ
ให้ประเทศในกลุ่มต้องหันหน้าเข้าหากันเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจโลก
3. การที่อาเซียนประกอบด้วยสมาชิกไม่มาก และใช้หลักการประนีประนอมในการกำหนดนโยบายร่วมกัน ทำ
ให้ความขัดแย้งไม่เกิดขึ้นมากนักแม้ว่าความร่วมมือจะเป็นไปอย่างเชื่องช้าก็ตาม

ภาควิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
ปีการศึกษา 2542

ลายมือชื่อนิติศ..... ศิวกร สันติวงศ์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... ศิวกร สันติวงศ์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

3971236124 : MAJOR International Relations

KEY WORDS: international regimes / ASEAN Free Trade Area / Hegemonic Stability Theory

Peeradej Santiwong : Appraisal of Hegemonic Stability Theory and The Establishing of International Regimes: A Case Study of The Creation of ASEAN Free Trade Area.

THESIS ADVISOR : Assoc. Prof. Chayachoke Chulasiriwongs, Ph.D.,

159 pp. ISBN 974-334-871-9

This thesis aims to appraise the Hegemonic Stability Theory, a major realist explanation of how states form and maintain international regimes. The Hegemonic Stability Theory proposes that a hegemon is a necessary condition for creating and maintaining international regimes because it has both capacity and willingness to provide public goods that are crucial for maintaining stable cooperation among states under regimes. The thesis puts the explanation to the test by analyzing the creation of ASEAN Free Trade Area (AFTA). It hypothesizes that, "AFTA can emerge without any hegemon's participation."

The finding of the research fits in with the hypothesis, that is, the ASEAN states can provide by themselves two public goods necessary for the formation of a free trade regime, namely the tasks of monitoring and enforcement, without relying on a hegemon. The ASEAN member states by themselves create its free trade regime through cooperation at each level of governmental units. In addition, there are another factors that help the ASEAN countries overcome the problem of defecting from cooperation once the regime has been created, including

1. member states want to use AFTA to stimulate foreign investment;
2. in the highly competitive international economic system, member states need to bind themselves together in order to increase their own bargaining power and competitiveness; and
3. the small size of grouping with the consensus style of policy making allows the member states to coordinate their activities and policies within a stable and compromising atmosphere.

ภาควิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
 สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
 ปีการศึกษา 2542

ลายมือชื่อนิติ..... *ฉัตรเดช สิงห์งาม*
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *อ.ศ.ดร. ชัยชอกะ*
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยโชค จุลศิริวงศ์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ อาจารย์ศุภมิตร ปิติพัฒน์ ซึ่งอาจารย์ทั้งสองท่านได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ ในการศึกษาวิจัยมาด้วยดี ตลอด ซึ่งข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสองท่านอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ข้าพเจ้ายังต้องขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกๆ ท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชา ทั้งในระดับปริญญาโท ณ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย และ ในระดับปริญญาตรี ที่สาขาวิชาการระหว่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตลอดจนขอขอบคุณเพื่อนๆ ร่วมชั้นเรียนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกๆ คนที่ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อในด้านข้อมูลประกอบการให้คำแนะนำด้วยดีเสมอมา และขอขอบคุณยิ่ง ต่อ นางสาวณมาภรณ์ นาคะปิกษิณ ที่ได้ช่วยอุปการะเครื่องพิมพ์ และยังช่วยตรวจทานแก้ไขคำผิด ในเบื้องต้นจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ท้ายนี้ ข้าพเจ้าใคร่ขอกราบขอบพระคุณ บิดา-มารดา ตลอดจนญาติพี่น้องทุกๆ คนที่เป็น กำลังใจให้แก่ข้าพเจ้าเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	๔
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๗
กิตติกรรมประกาศ	๙
สารบัญ	๙
สารบัญตาราง	๑๑
สารบัญแผนภาพ	๑๑
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 สภาพปัญหา	1
1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
1.3 ขอบเขตในการศึกษา	7
1.4 สมมติฐาน	7
1.5 กรอบความคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์	7
1.6 วัตถุประสงค์ในการศึกษา	9
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
1.8 วิธีการศึกษา	10
1.9 โครงร่างวิทยานิพนธ์	11
2 ทฤษฎีเสถียรภาพอันเกิดจากการค้าทุน โดยประเทศเจ้ามหาอำนาจ	12
2.1 ความหมายของ ‘กฎกติการะหว่างประเทศ’	13
2.2 ความสำคัญของประเทศเจ้ามหาอำนาจในการสร้าง กฎกติการะหว่างประเทศ	16
2.3 พฤติกรรมของรัฐในระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	20
3 เขตการค้าเสรีอาเซียน	27
3.1 การก่อตั้งสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations: ASEAN)	28
3.2 วิวัฒนาการความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอาเซียนตั้งแต่อดีต จนถึงการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน	30
3.3 ความสำเร็จของเขตการค้าเสรีอาเซียน	51

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

4	เขตการค้าเสรีอาเซียน ในฐานะที่เป็นข้อจำกัดของทฤษฎีเสรีภาพ อันเกิดจากการค้าจนโดยประเทศเจ้ามหาอำนาจ	74
4.1	ประเทศเจ้ามหาอำนาจกับเขตการค้าเสรีอาเซียน	75
4.2	วิเคราะห์การเกิดของเขตการค้าเสรีอาเซียน	91
5	บทสรุป	116
	รายการอ้างอิง	125
	ภาคผนวก	132
	ภาคผนวก ก	133
	ภาคผนวก ข	137
	ภาคผนวก ค	146
	ภาคผนวก ง	150
	ภาคผนวก จ	152
	ประวัติผู้วิจัย	159

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1: แนวคิดในการจัดตั้งความร่วมมือทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน	38
ตารางที่ 3.2: กลุ่มสินค้าที่เร่งลดภาษี 15 กลุ่ม	43
ตารางที่ 3.3: แสดงการเปรียบเทียบแผนการลดอัตราภาษีศุลกากรของมาตรการ CEPT ระหว่างแผน 15 ปี และ 10 ปี	45
ตารางที่ 3.4: แสดงจำนวนรายการสินค้าที่ประเทศอาเซียนถิ่นลดภาษีภายใต้ เขตการค้าเสรีอาเซียน	47
ตารางที่ 3.5: แสดงรายการสินค้าเกษตรไม่แปรรูปที่นำมาเข้าร่วมลดภาษีของอาฟต้า	48
ตารางที่ 3.6: การไหลเวียนของเงินลงทุนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้(ล้านเหรียญสหรัฐ) ...	60
ตารางที่ 3.7: ปริมาณการค้าระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนกับประเทศคู่ค้าสำคัญ ในปี ค.ศ. 1996	63
ตารางที่ 3.8: อัตราส่วนการค้าทั้งหมดภายในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นร้อยละ ของปริมาณการค้าทั้งหมดในปี ค.ศ. 1981, 1986 และ 1991(รายประเทศ)	66
ตารางที่ 3.9: ส่วนแบ่งของการส่งออกสินค้าภายใต้การใช้มาตรการกำหนดภาษีร่วม (CEPT) ในการค้าภายในอาเซียน (ล้านเหรียญสหรัฐ)	69
ตารางที่ 3.10: ส่วนแบ่งของการค้าภายในอาเซียนต่อการค้าทั้งหมดในปี ค.ศ. 1993-1995 (ล้านเหรียญสหรัฐ)	69
ตารางที่ 3.11: ปริมาณการส่งออกภายในประเทศอาเซียน พิจารณาสินค้าภายใต้การใช้ มาตรการกำหนดภาษีร่วม (CEPT) ค.ศ. 1993-1995 (ล้านเหรียญสหรัฐ).....	70
ตารางที่ 3.12: ปริมาณการส่งออกภายในอาเซียน (สินค้าทั้งหมด) ค.ศ.1993-1995 (ล้านเหรียญสหรัฐ)	71
ตารางที่ 3.13: ปริมาณการนำเข้าภายในประเทศอาเซียน พิจารณาสินค้าภายใต้การใช้ มาตรการกำหนดภาษีร่วม (CEPT) ค.ศ. 1993-1995 (ล้านเหรียญสหรัฐ)	72
ตารางที่ 3.14: ปริมาณการนำเข้าภายในประเทศอาเซียน (สินค้าทั้งหมด) ค.ศ. 1993-1995 (ล้านเหรียญสหรัฐ)	73

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ 4.1: เปรียบเทียบการลงทุนในภูมิภาคอาเซียนระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกา ในประเทศหลักของอาเซียนโดยเฉลี่ยต่อปี ระหว่างปี ค.ศ. 1990-1993 (ล้านเหรียญสหรัฐ/ปี)	78
ตารางที่ 4.2: อัตราการเจริญเติบโตของรายได้ประชาชาติ (GDP) ระหว่างปี ค.ศ. 1991-1996 (คิดเป็นร้อยละ)	85
ตารางที่ 4.3: ข้อมูลพื้นฐานของประเทศสมาชิกอาเซียนปี ค.ศ. 1996	86
ตารางที่ 4.4: มูลค่าการส่งออกของประเทศสมาชิกอาเซียนระหว่างปี ค.ศ. 1993-1996 (ล้านเหรียญสหรัฐ)	87
ตารางที่ 4.5: มูลค่าการนำเข้าของประเทศสมาชิกอาเซียนระหว่างปี ค.ศ. 1993-1996 (ล้านเหรียญสหรัฐ)	88
ตารางที่ 4.6: ปริมาณการค้าของไทยกับประเทศคู่ค้าสำคัญปี ค.ศ. 1981 และ ค.ศ.1991	99
ตารางที่ 4.7: คุณค่าการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ระหว่างปี ค.ศ. 1974-1983 (ล้านบาท)	105

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 2.1: แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม และผลประโยชน์ของรัฐใน Prisoners' dilemma (collaboration game)	18
แผนภาพที่ 2.2: ความน่าจะเป็นของโครงสร้างทางการค้าที่เป็นเสรีกับอำนาจใน ทางเศรษฐกิจของรัฐ	24
แผนภาพที่ 3.1: การค้าภายในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนระหว่างปี ค.ศ. 1970-1992 (คิดเป็นร้อยละของปริมาณการค้าทั้งหมด)	65
แผนภาพที่ 4.1: ปริมาณการลงทุนในประเทศสมาชิกอาเซียนของประชาคมยุโรป สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่นระหว่างปี ค.ศ. 1986-1991 (เหรียญสหรัฐฯ).....	98
แผนภาพที่ 4.2: มูลค่าการลงทุนโดยตรงของญี่ปุ่นแยกตามภูมิภาค (ตามปีงบประมาณ เปรียบเทียบปี ค.ศ. 1975 กับปี ค.ศ. 1989)	111